

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

**ДУАЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ –
ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ**
(рекомендаційний бібліографічний список)

Упорядник Самчук Л. І., завідувач
відділу наукової інформаційно-
бібліографічної діяльності

*Дуальна форма здобуття освіти –
це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у
зкладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на
робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття
певної кваліфікації, як правило, на основі договору.
(Стаття 9 Закону України «Про освіту»)*

На сучасному етапі державотворення в Україні гостро постали проблеми, пов'язані з недосконалістю механізмів взаємодії освіти та ринку праці, ефективної підготовки та працевлаштування випускників закладів освіти. Спроби розв'язати проблеми підготовки молоді до вступу й адаптації у світі праці роблять як у вітчизняній, так і в зарубіжній теорії і практиці. У результаті таких пошуків в останні роки зростає зацікавленість дуальною системою професійного навчання в Німеччині.

Термін «дуальна система» (від лат. dualis – подвійний) використовується в педагогічній термінології з середини 60-х років минулого століття у ФРН як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання, що поєднує теоретичне навчання в навчальному закладі з паралельним здобуттям практичних умінь і навичок на підприємстві.

Основне завдання впровадження елементів дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання [14].

Зважаючи на актуальність питання, фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського підготовлено рекомендаційний бібліографічний список «Дуальна освіта в Україні – інноваційна технологія навчання».

Список має наскрізну нумерацію. У межах розділів документи розміщено за абеткою авторів і назв. Бібліографічні описи чинних законів України та підзаконних нормативно-правових актів згруповано за принципом верховенства права й абеткою назв. Використовується система гіперпосилань на електронні версії документів. Хронологічні рамки дібраного матеріалу: 2014–2018 рр.

Бібліографічний список адресовано науковим, науково-педагогічним і педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти та всім, кого цікавлять питання впровадження дуальної форми навчання в Україні.

1. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 5 верес. 2017 р. № № 2145-VIII // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page> (дата звернення: 02.02.2018). – Назва з екрана.

2. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року [Електронний ресурс] : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 3 квіт. 2017 р. № 275-р // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80> (дата звернення: 02.02.2018). – Назва з екрана.

3. Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників [Електронний ресурс] : наказ М-ва освіти і науки України від 23.06.2017 р. № 916 // Освіта.ua. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/proftech/56443/> (дата звернення: 02.02.2018). – Назва з екрана. – Дод.: Перелік професійно-технічних навчальних закладів для впровадження упродовж 2017–2020 років елементів дуальної форми навчання з визначених робітничих професій; План (дорожня карта) упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітничих кадрів.

4. Про проведення дослідно-експериментальної роботи за темою «Професійна підготовка кваліфікованих робітників з використанням елементів дуальної системи навчання» на базі закладів професійно-технічної освіти [Електронний ресурс]: наказ М-ва освіти і науки України від 16.03.2015 р. № 298 // Міністерство освіти і науки : [офіц. сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2015-04-17/3825/nmo-298-1.pdf> (дата звернення: 02.02.2018). – Назва з екрана.

5. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні [Електронний ресурс] : схвалено колегією М-ва освіти і науки України від 26 січ. 2018 р. // Friedrich-Ebert-Stiftung : [офіц. сайт Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні]. – Текст. дані. – Київ, 2018. – Режим доступу:

<http://www.uam.in.ua/upload/medialibrary/3fb/3fb2c5c519f60251581d83fc2c139b61.pdf> (дата звернення: 02.02.2018). – Назва з екрана.

6. **[Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників]** [Електронний ресурс] : лист Департаменту проф. освіти МОН України від 14.07.2017 р. № 3-545 // Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти в Кіровоградській області : [офіц. сайт]. – Текст. дані. – Кропивницький, 2017. – Режим доступу: http://nmk-pto.kr.ua/images/documents/Dualna_osvita/list_3_545.pdf (дата звернення: 02.02.2018). – Назва з екрана. – Дод. 1: Положення про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників. – Режим доступу: http://nmk-pto.kr.ua/images/documents/Dualna_osvita/list_3_545_1.pdf; Дод. 2: Договір про дуальну форму навчання. – Режим доступу: http://nmk-pto.kr.ua/images/documents/Dualna_osvita/list_3_545_2.pdf.

* * *

7. **Андрейців, І.** Що таке дуальна освіта і навіщо вона українцям [Електронний ресурс] / Ірина Андрейців // Українська правда. – Текст. дані. – Київ, 2017. – 16 лют. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2017/02/16/222630/> (дата звернення: 02.02.2018). – Назва з екрана.

У статті висвітлено досвід Німеччини щодо впровадження дуальної форми навчання. Окреслено перспективи розвитку дуальної освіти в Україні.

8. **Бегма, О.** На виробництво – вже підготовленим [Електронний ресурс] / Олена Бегма // Сільські вісті. – Текст. дані. – Київ, 2018. – 23 лют. (№ 15). – Режим доступу: <http://www.silskivisti.kiev.ua/19562/index.php?n=38199> (дата звернення: 27.02.2018). – Назва з екрана.

Міністерство освіти і науки України анонсувало розробку проекту закону про дуальну освіту, покликаною докорінно змінити навчальний процес для студентів закладів вищої освіти.

9. **В Україні стартував німецько-український проект**, який передбачає запровадження дуальної системи професійно-технічного навчання [Електронний ресурс] // Федерація роботодавців України : [офіц. сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://fru.ua/ua/events/members-events/v-ukraini-startuvav-nimetsko-ukrainskyi-proekt-iakui-peredbachaie-zaprovadzhennia-dualnoi-systemy-profesiino-tekhnichnoho-navchannia> (дата звернення: 27.02.2018). – Назва з екрана.

Про підписання Угоди про співпрацю між Освітнім центром баварської економіки (bbw) та професійно-технічними навчальними закладами України. У рамках цих угод у Волинській та Львівській областях розпочав роботу трирічний Німецько-український проект «Партнерство у сфері професійної освіти в Україні», мета якого за аналогією до системи підготовки робітничих кадрів у Німеччині адаптувати навчання до вимог приватного сектору, інтегрувати практично-виробниче навчання в освітній процес, встановити тривалу та плідну співпрацю між підприємствами та професійно-технічними закладами та підвищити репутацію профтехосвіти.

10. **Вем'ян, В. Г.** Дуальна форма професійної освіти як умова ефективного рішення завдань модернізації освіти / В. Г. Вем'ян, В. Г. Тер-Ованес'ян // Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2015. – Вип. 5. – С. 29–34. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prp_2015_5_8 (дата звернення: 27.02.2018).

У статті проаналізовано суть і значення дуальної системи професійної освіти та освітні заходи щодо використання зарубіжного досвіду організації навчального процесу. Розглянуто модульну систему професійного навчання як інноваційну концепцію, що докорінно змінює підхід до його організації.

11. **Докторович, В. М.** Дуальна система підготовки кваліфікованих робітників як форма інтеграції професійної освіти і виробництва / Докторович Валерія Миколаївна // Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці : зб. матеріалів наук.-практ. конф., Кривий Ріг, 6 квіт. 2017 р. / НАПН України [та ін. ; за заг. ред. Л. М. Сергєєвої]. – Кривий Ріг, 2017. – С. 36–39. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: <http://dpl-dnr.at.ua/ld/0/93.pdf> (дата звернення: 27.02.2018).

У статті розглянуто теоретичні й практичні аспекти дуальної організації підготовки фахівців на основі взаємозв'язку професійно-технічних навчальних закладів і підприємств-замовників кадрів.

12. **Дражниця, С. А.** Дуальне навчання як інтерактивна форма організації навчального процесу / С. А. Дражниця, О. М. Дражниця // Зб. наук. пр. Хмельниц. ін-ту соц. технологій Ун-ту «Україна» / Хмельниц. ін-т соц. технологій Ун-ту «Україна». – Хмельницький, 2016. – № 12. – С. 17–20 : рис. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2016_12_5 (дата звернення: 26.02.2018).

У статті визначено суть, основні принципи, переваги та недоліки дуального навчання як інтерактивної освітньої технології, проаналізовано європейський досвід дуального навчання, окреслено коло проблем, що перешкоджають запровадженню дуального навчання у вітчизняну професійну освіту, запропоновано структурну модель організації професійного навчання за дуальним принципом.

13. **Дрозіч, І.** Використання елементів дуальної системи навчання при підготовці кваліфікованих робітників з професії «Кухар» / Ірина Дрозіч // Молодь і ринок. – 2016. – № 4. – С. 139–143. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2016_4_32 (дата звернення: 02.02.2018).

У статті розглянуто основні аспекти організації професійної підготовки кваліфікованих робітників з використанням елементів дуальної системи навчання. Проаналізовано погляди науковців щодо ефективності використання елементів дуальної системи в навчальному процесі. Висвітлено досвід використання елементів дуальної системи в навчально-виробничому процесі ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти

торгівлі та харчових технологій» у підготовці кваліфікованих робітників з професії «Кухар». Зроблено висновок, що підготовка майбутніх кухарів буде ефективною за умови впровадження елементів дуальної системи навчання.

14. **Дуальна освіта** [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [офіц. портал]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/dualna-osvita> (дата звернення: 13.02.2018). – Назва з екрана.

На сайті Міністерства освіти і науки України вміщено інформацію щодо запровадження дуальної форми навчання в країні, зокрема, позитивні показники дуальної освіти, підстави для впровадження елементів дуальної системи навчання, основні зміни організації навчально-виробничого процесу при запровадженні елементів дуальної форми навчання, перспективи впровадження дуальної форми навчання в 2017–2020 рр.

15. **Дуальна освіта в діалозі** [Електронний ресурс] : звіт про виконання та результати проекту, а також рекомендації : реалізація проекту здійснена в рамках програми М-ва інозем. справ ФРН «Розбудова співпраці з громадянським суспільством в країнах східного партнерства та Росії», часові рамки виконання проекту: 01.06.2016 – 31.10.2017 / Партнери проекту: Представники громад. сусп-ва України і Німеччини ; координатори проекту: Іван Гаврилюк, Райнхард Дуддек // Федерація роботодавців України : [офіц. сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: http://fru.ua/images/Projektbericht_2017-08-14_ukr_V-1.pdf (дата звернення: 02.02.2018). – Назва з екрана.

У звіті висвітлено результати проекту «Дуальна освіта в діалозі», профінансованого Міністерством закордонних справ ФРН, та окреслено перспективи розвитку дуальних навчальних напрямів.

16. **Іщераков, С.** Дуальна освіта – ми розпочали. Перші висновки [Електронний ресурс] / Сергій Іщераков // Українська правда. – Текст. дані. – Київ, 2017. – 14 верес. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2017/09/14/226445/> (дата звернення: 26.02.2018). – Назва з екрана.

У статті розглянуто досвід Державного університету телекомунікацій щодо впровадження дуальної освіти, зокрема паралельного із навчанням стажування студентів у реальних проектах у київських філіях компанії Сіклум та ЕРАМ.

17. **Іщераков, С.** Як виховати власну «Кремнієву долину», або Дуальна освіта починається зі школи [Електронний ресурс] / Сергій Іщераков // ОсвітаНова. – Текст. дані. – [Україна], 2017. – Режим доступу: <http://osvitanova.com.ua/posts/356-yak-vykhovaty-vlasnu-kremniievu-dolynu-abo-dualna-osvita-pochynaietsia-zi-shkoly> (дата звернення: 26.02.2018). – Назва з екрана.

У статті йдеться про впровадження експериментальної програми «Школяр-програміст», що реалізувалася в школах Києва, Львова, Одеси та Івано-Франківська у співпраці з компанією SmartMe University – розробником і постачальником технологічних рішень для організації ефективного

навчання, провідною українською навчальною online-платформою, лідером ринку у сфері сучасного педагогічного дизайну, розробником ефективних online-курсів.

18. Концепція підготовки гірничого інженера в системі неперервної освіти (школа – ВНЗ – підприємство) / Микола Ступнік, Володимир Моркун, Зінаїда Бакум, Вікторія Ткачук // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. / Криворіз. держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2016. – Вип. 48. – С. 34–43. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2016_48_10 (дата звернення: 22.03.2018).

У статті запропоновано концепцію підготовки гірничого інженера в системі неперервної освіти. Визначено етапи означеної підготовки: загальноосвітній заклад, вищий навчальний заклад, підприємство. Обґрунтовано значення профорієнтаційної роботи, дидактичні засади фахової підготовки майбутніх інженерів в умовах сучасного вишу, а також порушено проблеми адаптації випускників гірничих факультетів на підприємстві.

19. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні [Електронний ресурс] // Friedrich-Ebert-Stiftung : [офіц. сайт Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні]. – Текст. дані. – Київ, 2018. – Режим доступу: http://fes.kiev.ua/n/cms/25/?tx_news_pi1%5Bnews%5D=373&tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=4bb7fec85bc8ae3f46c63cfbacce1732 (дата звернення: 27.02.2018). – Назва з екрана.

Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні на розширеному засіданні Колегії Міністерства освіти і науки України, що відбулося 26 січня 2018 р.

20. Костюченко, О. Дуальна система підготовки кваліфікованих робітників : досвід упровадження / Ольга Костюченко // Профтехосвіта. – 2017. – № 10. – С. 2–4. – Бібліогр.: 3 назви.

У статті доведено, що дуальна освіта на сьогодні – одна з найефективніших форм підготовки робітників у світі. Це пояснюється основною її особливістю – навчання проводиться здебільшого не в навчальному закладі, а на підприємстві. Розглянуто результати проведення дослідно-експериментальної роботи з упровадження дуальної системи навчання в Краматорському вищому професійному училищі.

21. Кушнірецька, О. В. Особливості дуальної форми професійної підготовки кадрів у процесах освітньо-виробничої інтеграції / Кушнірецька О. В., Синюра-Ростун Н. Р. // Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи України : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Львів, 23 листоп. 2017 р.) / Львів. торг.-екон. ун-т [та ін. – Київ, 2017]. – С. 27–30. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovi_Vydannya/Docs/2017_ZbirnikFinConf.pdf (дата звернення: 13.02.2018).

У статті констатовано, що розвиток освітньо-виробничої інтеграції має відбуватися поетапно з урахуванням інтересів усіх контрагентів трансформаційних процесів та пошуку цілісної системи задоволення інтересів. Зроблено висновок, що впровадження в професійну підготовку кваліфікованих робітничих кадрів елементів дуальної форми навчання створить передумови для якісної підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних задовольнити вимоги загальнодержавного та регіональних ринків праці, а також забезпечить гнучкість і мобільність організації навчально-виробничого процесу, оновлення змісту освіти.

22. Мирошніченко, К. Упровадження елементів дуальної системи в професійній підготовці кваліфікованих робітників в Україні / Катерина Мирошніченко, Ірина Савченко // Проф.-техн. освіта. – 2017. – № 2. – С. 58–61.

У статті проаналізовано результати впровадження елементів дуальної системи підготовки кваліфікованих робітників в експериментальних навчальних закладах України, визначено проблемні аспекти та перспективи подальшого розвитку й поширення елементів дуальної освіти. Розглянуто ключові думки науковців щодо оцінки перших позитивних результатів і викликів у розв'язанні проблем із упровадження дуальної системи в закладах професійної освіти України.

23. Мозгова, С. Дуальна система навчання : використання в підготовці майбутніх гірників / Світлана Мозгова, Віктор Руденко, Сергій Чернишов // Профтехосвіта. – 2017. – № 7. – С. 7–12 : табл. – Бібліогр.: 7 назв.

У статті висвітлено досвід Золотівського професійного ліцею Луганської області щодо особливостей упровадження дуальної системи навчання.

24. Мокін, Б. І. Освоєння студентами вищих технічних навчальних закладів робітничих професій як один із варіантів реалізації ідеології дуальної освіти / Б. І. Мокін, О. М. Косарук // Вісн. Вінниц. політехн. ін-ту. – 2017. – № 2. – С. 103–109. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст. статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvpi_2017_2_17 (дата звернення: 13.02.2018).

У статті викладено ідеологію підвищення якості інженерної освіти шляхом паралельного освоєння студентами робітничих професій, що корелюються з інженерними. Розглянуто результати реалізації цієї ідеології у Вінницькому національному технічному університеті та показано, що вона є одним із варіантів ідеології дуальної освіти.

25. Осипчук, Н. В Україні поєднують навчання у вишах із виробничою практикою [Електронний ресурс] / Наталя Осипчук // Україна молода. – Текст. дані. – Київ, 2017. – 10 жовт. (№ 121). – Режим доступу: <http://umoloda.kiev.ua/number/3222/188/116576/> (дата звернення: 15.02.2018). – Назва з екрана.

Про семінар «Система вищої дуальної освіти в Німеччині та її досвід для України». Організатори семінару – Вища дуальна школа Гера-Айзенах і

Німецьке товариство дружби в Тюрінгії з країнами Східної Європи. Розглянуто перспективи поширення дуальної освіти в Україні.

26. Постоян, Т. Г. Дуальна система навчання в умовах галузевої кластеризації / Т. Г. Постоян // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2015. – № 2. – С. 374–382. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст. статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_2_49 (дата звернення: 15.02.2018).

У статті на засадах позитивного світового досвіду використання дуальної системи професійної підготовки кадрів та принципів кластеризації галузей економіки запропоновано інноваційну освітню систему підготовки кадрів для виноградарсько-виноробної галузі в структурі виноградарського кластеру. Реалізація дуального навчання в кластерній системі підготовки галузевих кадрів сприятиме переходу на якісно новий рівень підготовки та перепідготовки висококваліфікованих робітничих кадрів та фахівців галузі, що забезпечить конкурентоспроможність виноградарсько-виноробної галузі на міжнародному ринку.

27. Промисловці разом із провідними технічними університетами переймають досвід дуальної освіти у своїх німецьких колег [Електронний ресурс] // Вища освіта : інформ.-аналіт. портал про вищу освіту в Україні і за кордоном. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/novyny/osvita/9957-promyslovtsi-razom-iz-providnymy-tehnichnymy-universytetamy-perejmajut-dosvid-dualnoyi-osvity-u-svoyih-nimetskyh-koleg> (дата звернення: 19.02.2018). – Назва з екрана.

Про зустріч українських промисловців, керівництва механіко-машинобудівного інституту НТУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського» з представниками німецького проекту «Дуальна освіта в діалозі» (Duale Ausbildung Dialog) в рамках німецької програми «Східне партнерство», що відбулася у Федерації роботодавців України. Мета проекту – поділитися з Україною досвідом упровадження принципів дуальної освіти в практику закладів вищої освіти. Реалізація цього досвіду в Україні сприятиме більш ефективній взаємодії сфери освіти і науки з промисловістю та забезпечить відповідність професійної підготовки фахівців вимогам ринку праці.

28. Пятничук, Т. Експеримент з упровадження елементів дуальної системи підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах України / Тетяна Пятничук // Вища шк. – 2017. – № 5/6. – С. 78–84.

У статті висвітлено досвід використання розроблених функціональних моделей дуального змісту навчання майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Проаналізовано процес синхронізації навчального матеріалу педагогічної дисципліни «Дидактичні основи професійної освіти» з технічними дисциплінами. Визначено питання, на основі яких здійснюється реалізація процесу синхронізації.

29. Розпочинається імплементація системи дуальної професійної освіти в Україні // Німецько-український агрополітичний діалог : [офіц. сайт проекту]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <https://www.apd->

ukraine.de/ua/ua/pro-proekt/nasha-diyalnist/706-rozpochinaetsya-implementatsiya-sistemi-dualnoji-profesijnoji-osviti-v-ukrajini (дата звернення: 15.02.2018). – Назва з екрана.

Про робочу зустріч представників аграрних навчальних закладів та аграрного бізнесу, що відбулася 28 лютого 2017 р. в Науково-методичному центрі «Агроосвіта». Учасники обговорили виклики у зв'язку з імплементацією системи професійної дуальної освіти та конкретний план дій.

30. **Ткаченко, О. І.** Співробітництво бізнесу та освіти як фактор зменшення ризиків для підприємств транспорту / Ткаченко О. І., Ткаченко К. О. // Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту. Серія: Економіка і менеджмент / Міжнар. гуманітар. ун-т. – Одеса, 2017. – Вип. 23(1). – С. 140–143. – Бібліогр.: 17 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23\(1\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23(1)_32) (дата звернення: 15.03.2018).

У статті обґрунтовано механізм співробітництва підприємств-роботодавців з навчальними закладами на основі їх рейтингової оцінки для зменшення ризиків та витрат підприємств водного транспорту, спричинених недостатнім рівнем компетенцій кадрів.

31. **Упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників** [Презентація] // Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти в Кіровоградській області: [офіц. сайт]. – Електрон. дані. – Кропивницький, 2017. – Режим доступу: http://nmk-pto.kr.ua/images/documents/Dualna_osvita/Dualna_osvita_13_09.pdf (дата звернення: 15.02.2018). – Назва з екрана.

32. **Хоменко, В. Г.** Визначення та обґрунтування загальнонаукових основ розробки системи дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів / Хоменко В. Г. // Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology. – 2016. – Т. 4, № 2. – С. 56–63. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: <http://ojs.mdpu.org.ua/index.php/itse/article/view/1836> (дата звернення: 15.02.2018).

У статті зроблено висновок, що моделювання подвійного дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю можливе за умови реалізації дуального підходу. Констатовано, що розв'язання цієї проблеми передбачає як складність проектування навчального матеріалу психолого-педагогічних дисциплін на предметну галузь технічних дисциплін для формування відповідних професійних компетентностей майбутніх інженерів-педагогів, так і складність урахування психічних процесів і механізмів засвоєння навчального матеріалу на основі специфічної (інженерно-педагогічної) діяльності.

33. **Хоменко, В. Г.** Використання лінійних функціональних моделей під час дуального навчання майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю / Віталій Хоменко // Молодь і ринок. – 2015. – № 7. – С. 30–35. –

Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2015_7_7 (дата звернення: 02.02.2018).

Розглянуто функціональні моделі дуального змісту навчання майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Проаналізовано процес синхронізації навчального матеріалу педагогічної дисципліни «Дидактичні основи професійної освіти» з технічними дисциплінами. Визначено питання, на основі яких здійснюється реалізація процесу синхронізації. Окреслено перспективи подальших досліджень проблеми синхронізації педагогічної дисципліни «Методика професійного навчання: дидактичне проектування» з технічними дисциплінами.

34. Хоменко, В. Г. Загальнонаукові засади розробки системи дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів / В. Г. Хоменко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти = Проблемы инженерно-педагогического образования = Problems of engineering pedagogic education : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2014. – № 42/43. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/handle/123456789/3942> (дата звернення: 27.02.2018).

У статті на основі аналізу сучасних підходів до розроблення змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів визначено, що моделювання дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів можливе за умови використання загальнонаукових підходів та положень. При розв'язанні цієї проблеми необхідно враховувати складність взаємодії функціональної та структурної підсистем системи дуального змісту професійної підготовки. Концепція теорії дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів має поняттєво-категоріальний апарат, що утворює єдину термінологічну систему концепції, яка містить ключові й допоміжні категорії й уточнюючі поняття.

35. Хоменко, В. Г. Зміст дуальних технологічних компетентностей майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю / Хоменко В. Г. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2014. – № 44. – С. 67–72. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/problemu44/11.pdf> (дата звернення: 27.02.2018).

Обґрунтовано використання групи дуальних технологічних компетентностей у процесі навчання майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Визначено зміст дуальної компетентності з проектування технічних об'єктів і методик їх навчання й дуальної компетентності з використання технічних об'єктів та методик їх навчання, а також виокремлено знання й вміння з кожної дуальної компетентності, якими має володіти майбутній інженер-педагог комп'ютерного профілю.

36. Хоменко, В. Г. Зміст дуальних управлінських компетентностей майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю / Хоменко В. Г.

// Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2014. – № 45. – С. 71–76. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2014_45_11 (дата звернення: 27.02.2018).

Обґрунтовано використання групи дуальних управлінських компетентностей у процесі навчання майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Визначено зміст дуальної компетентності з планування технологічного процесу та процесу професійної підготовки, дуальної компетентності з обліку та аналізу управління технологічним процесом та процесом професійної підготовки та дуальної компетентності з регулювання технологічного процесу та процесу професійної підготовки.

37. Хоменко, В. Г. Построение модели дуальных профессиональных компетентностей будущих инженеров-педагогов компьютерного профиля / Хоменко Виталий Григорьевич // Образовательные технологии и общество. – 2015. – Т. 18, № 2. – С. 409–427. – Библиогр.: 23 назв. – Текст доступен в Интернете: <http://docplayer.ru/50342063-Postroenie-modeli-dualnyh-professionalnyh-kompetentnostey-budushchih-inzhenerov-pedagogov-kompyuternogo-profilya.html> (дата обращения: 15.02.2018).

У статті проаналізовано підходи до розроблення структури й моделювання змісту професійної підготовки. Визначено вимоги до розроблення системи дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. Проаналізовано професійну діяльність як основу для розроблення підсистеми дуальних професійних компетентностей системи дуального змісту професійної підготовки. Розроблено модель і спроектовано підсистему дуальних професійних компетентностей майбутніх інженерів-педагогів.

38. Хоменко, В. Г. Проблема проектування змісту професійної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей комп'ютерного профілю в умовах компетентнісного підходу / Віталій Хоменко // Зб. наук. пр. / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань, 2014. – Ч. 1. – С. 387–394. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://www.library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2014/1/50.pdf (дата звернення: 15.02.2018).

Стаття присвячена проблемі проектування змісту професійної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей комп'ютерного профілю в умовах компетентнісного підходу. Проаналізовано зміст професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю та визначено напрями його вдосконалення в умовах компетентнісного підходу. На основі аналізу сутності та проблем проектування змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю зроблено висновок, що зміст підготовки в умовах компетентнісного підходу має будуватися на змісті професійних компетентностей з урахуванням дуальності та бінарності професійної діяльності такого фахівця.

39. **Хоменко, В. Г.** Психолого-педагогічні основи розробки системи дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів / В. Г. Хоменко // Наук. зап. Серія: Педагогіка / Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2014. – № 1. – С. 197–204. – Бібліогр.: 13 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_1_36 (дата звернення: 02.02.2018).

Визначено, що моделювання дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю можливе за умови реалізації дуального підходу. У розв'язанні проблеми необхідно враховувати як складність відображення навчального матеріалу психолого-педагогічних дисциплін на предметну галузь технічних дисциплін у формування відповідних професійних компетентностей фахівців, так і складність урахування психічних процесів та механізмів засвоєння навчального матеріалу на основі специфічної (інженерно-педагогічної) діяльності.

40. **Хоменко, В.Г.** Розробка лінійних функціональних моделей дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю / Віталій Хоменко // Наук. вісн. Мелітопол. держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогіка / Мелітопол. держ. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Мелітополь, 2015. – № 1. – С. 287–293. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdpu_2015_1_50 (дата звернення: 05.03.2018).

У статті проаналізовано питання лінійних функціональних моделей дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Висвітлено теоретичні засади дуального змісту, необхідні для побудови лінійних функціональних моделей. Розглянуто досвід розроблення лінійних функціональних моделей дуального змісту для технічних дисциплін професійної підготовки. Як приклад використання зазначених моделей обрано дисципліни «Виробниче навчання» та «Мови та технології програмування». Визначено й обґрунтовано особливості першого етапу реалізації дуалізації змісту професійної підготовки на основі синхронізації з дисципліною «Дидактичні основи професійної освіти».

41. **Хоменко, В. Г.** Розробка узагальненої функціональної моделі дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю / Хоменко В. Г. // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2015. – Вип. 23. – С. 147–155. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://ite.kspu.edu/webfm_send/840 (дата звернення: 15.02.2018).

У статті обґрунтовано та запропоновано узагальнену функціональну модель дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів з урахуванням процесу синхронізації психолого-педагогічної та інженерної професійної підготовки. Визначено три етапи реалізації процесу дуалізації професійної підготовки, послідовність яких визначається черговістю вивчення психолого-педагогічних дисциплін у навчанні інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Узагальнена функціональна модель

дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів дозволить реалізувати процес навчання дуального змісту. Використання цієї моделі сприятиме формуванню професійних дуальних компетентностей майбутнього інженера-педагога комп'ютерного профіля, оптимізації навчального процесу, формуванню професійної спрямованості навчання.

42. Хоменко, В. Г. Теоретичні та методичні засади розроблення дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Хоменко Віталій Григорович ; Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2015. – 40 с. : рис. – Текст автореферату дисертації доступний в Інтернеті: http://uipa.edu.ua/files/2015/11/homenko/aref_homenko.pdf (дата звернення: 27.02.2018).

У дослідженні представлено теоретичне узагальнення і новий підхід до розв'язання проблеми підвищення якості професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю шляхом розроблення дуального змісту професійної підготовки. Визначено основні вимоги до моделювання дуального змісту та концептуальні філософські, загальнонаукові, психолого-педагогічні засади розроблення дуального змісту підготовки. Теоретично обґрунтовано та розроблено дуальний структурно функціональний підхід до проектування змісту професійної підготовки, узагальнені структурну та функціональні моделі дуального змісту, модель дуальних професійних компетентностей, методику розроблення дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю.

43. Хоменко, В. Г. Теоретичні та методичні засади проектування дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю : монографія / Віталій Хоменко ; Укр. інж.-пед. акад. – Бердянськ : БДПУ, 2015. – 472 с. : рис., табл. – Бібліогр.: с. 429–472.

Проаналізовано проблеми професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю за умови компетентнісного підходу. Науково обґрунтовано теоретичні основи розробки дуального змісту професійної підготовки майбутніх фахівців. Розроблено структурну й функціональну моделі дуального змісту. Визначено зміст дуальних компетентностей майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Запропоновано методику проектування дуального змісту професійної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей.

44. Хомишин, І. Ю. Освіта і ринок праці: взаємний вплив та перетин інтересів = Education and labor market: related effect and circumstances of interests / Хомишин І. Ю. // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія: Право / Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород, 2017. – Вип. 46, № 2. – С. 47–49. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.46/part_2/No.46-2.pdf#page=47 (дата звернення: 27.02.2018).

Досліджено сучасний стан взаємозв'язку освіти та ринку праці, визначено сучасні вимоги ринку праці до випускника закладу вищої освіти, окреслено основні напрями діяльності відповідних суб'єктів із метою

реалізації діалогу ринку освіти й ринку праці, зокрема розвиток дуальної форми навчання.

45. **Яковенко, К. В.** Реалізація дуальної системи освіти в підготовці майбутніх фахівців з інформаційних технологій / К. В. Яковенко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. за матеріалами II Міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 трав. 2016 р. «Ідеї академіка Івана Зязюна у працях його учнів і соратників» : у 2 ч. / МОН України, НАПН України, Нац. техн. ун-т «ХПІ». – Харків, 2016. – Вип. 45, ч. 1. – С. 205–213. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/25362/1/Elita_2016_45_1_Yakovenko_Realizatsiia.pdf (дата звернення: 03.02.2018).

У статті розглянуто специфіку і переваги дуальної системи освіти. Визначено завдання, що можуть бути розв'язані в умовах дуальної системи освіти. Розглянуто зарубіжний досвід упровадження дуальної системи, що демонструє високі показники якості освіти. Зроблено висновок про те, що дуальна система навчання є однією з ефективних моделей кооперації навчання й виробництва, яка може бути використана як інноваційний тип організації навчального процесу у вищій освіті.